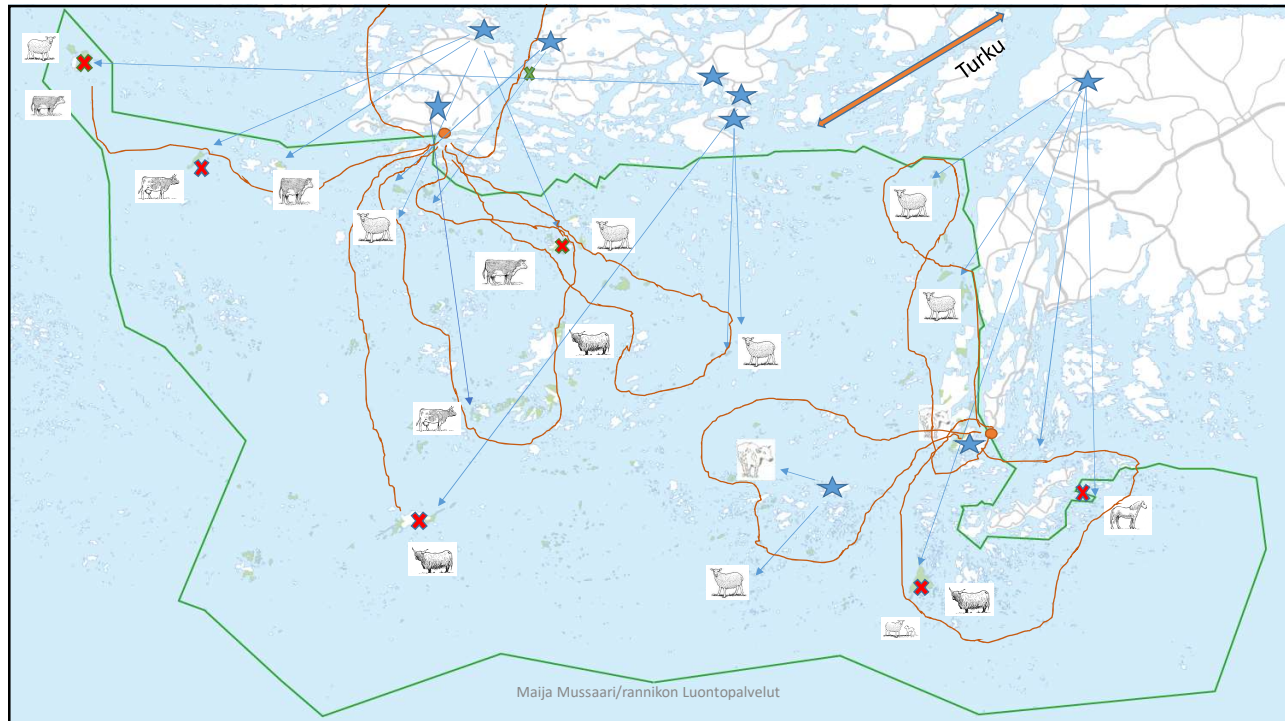

Perinnebiotooppien hoito Saaristomeren tapaan

Maija Mussaari
Rannikon Luontopalvelut/
Varsinais-Suomen perinnemaisemayhdistys
7.6.2019
Kuvat:MM

Maija Mussaari/rannikon Luontopalvelut

Saaristomeren luonto – avoimien luontotyyppien erikoisuuksia

Majja Mussaari/rannikon Luontopalvelut

Maija Mussaari/rannikon Luontopalvelut

Maija Mussaari/rannikon Luontopalvelut

Maija Mussaari/rannikon Luontopalvelut

Maija Mussaari/rannikon Luontopalvelut

Maija Mussaari/rannikon Luontopalvelut

Maija Mussaari/rannikon Luontopalvelut

- Pullollaan avoimia ja puoliavoimia luontotyyppejä
- 80% Natura-luontotyypeistä vaatii jonkunlaista hoitoa (34 kokonaisuudessaan)
- Yli 50% lajistosta samaten
- Vahvasti ihmisen vaikutuksesta syntyneitä lehdesniittyjä
- Niittyjä, joilla ihmisen työ jälki ja luonnon prosessit toimivat samaan suuntaan
- Täysin luontaisia niittyjä

Maija Mussaari/rannikon Luontopalvelut

Miksi paljon avoimia luontotyyppejä?

Maija Mussaari/rannikon Luontopalvelut

Luonnonolot vaikuttavat; terrestrinen luonto

- Ulkosaaristo- äärevät olot
- Kuiva kevät
- Tuuliolot
- Kuiva kesä
- Meren liike ja sen tuoma materiaali
- Vähäluminen talvi
- Maaperän radikaali vaihtelu pienellä pinta-alalla – mosaiikkimaisuus
- Hemiboreaalin vyöhyke

- Runsaskalkkiset kohteet

Maija Mussaari/rannikon Luontopalvelut

Luonnonhoidon toimet vaikuttavat

- Perinnebiotooppien kunnostus alkoi 40 sitten, kun se oli vielä luonnonsuojelurintamalla uutta
- Perinnebiotooppeja on paljon, sillä tehokkaat luonnonvarojen käyttömuodot eivät ikinä saavuttaneet saaristoa
- Perinnebiotoopit ovat hyvässä kunnossa etenkin kansallispuiston sisällä

Maija Mussaari/rannikon Luontopalvelut

Miten kokonaisuutta hoidetaan?

Maija Mussaari/rannikon Luontopalvelut

Umpeenkasvun lisäksi Ympäristön muutokset vaikuttavat monesta suunnasta

- Laskeuma
- Meren rehevyys
 - Meren tuoma materiaali
 - Positiivista ja negatiivista
- Vieraslajit
 - Suora vaikutus
 - Epäsuora vaikutus – ravintoverkkomuutokset?
- Ilmastonmuutos
 - Kuivuus - pienialaiset luontotyypit
 - Meren pinnan kohoaminen – rantaniityt
 - Aito ja suuri uhka
- Ihmisvaikutus taas suhteessa mietoa
 - Tehotuotantomuodot eivät ikinä saavuttaneet saaristoa kunnolla
 - Runsasravinteisia niittyjä ei täysin muutettu pelloiksi tai metsiksi, kuten mantereella on käynyt

Maija Mussaari/rannikon Luontopalvelut

Haasteellinen mosaiikki

- Lajiston säilyttäminen pienillä pinta-aloilla → leiviäminen saarten välillä?
- Koska lähtötilanne oli umpeenkasvuvaihe, 40vuotta jatkunut hoito on muuttanut luontotyyppiä ratkaisevasti → muuttuvatko ne vielä?
- Miten ilmastonmuutos lopulta vaikuttaa?
- Miten hoitohistoria ja ilmastonmuutos yhdessä vaikuttavat?
- Miten hetkellinen ylilaidunnus vaikuttaa?

”Modernia perinnemaiseman hoitoa”

Tavoitteena ylläpitää luontotyyppien kytkeytynyttä mosaiikkia eri tasoilla

Sen sijaan, että pyrittäisiin tiettyyn aikakauteen, maisemaan tai työtapaan

Ylläpidetään ja lisätään:

→ Kokonaislajistolle tärkeitä **rakennepiirteitä** : esim. valoisuus, kasvillisuuden mataluus, lehtipuuvaltaisuus, puuston eri-ikäisrakenteisuus kasvitonta kivennäismaata

→ Tätä myötä lisätään **resursseja** lajistolle: esim. palanutta puuta, kuollutta puuta, ravintokasvia lisää, mesikasveja lisää, kalkkimaata esiin jne.

→ Uhanalaisimpien luontotyyppien pinta-alaa ilmastonmuutos ennakoiden

Säilytetään ja kunnostetaan:

→ Maisemaa eri aikakausilta

→ Saaristolaisten työtapoja

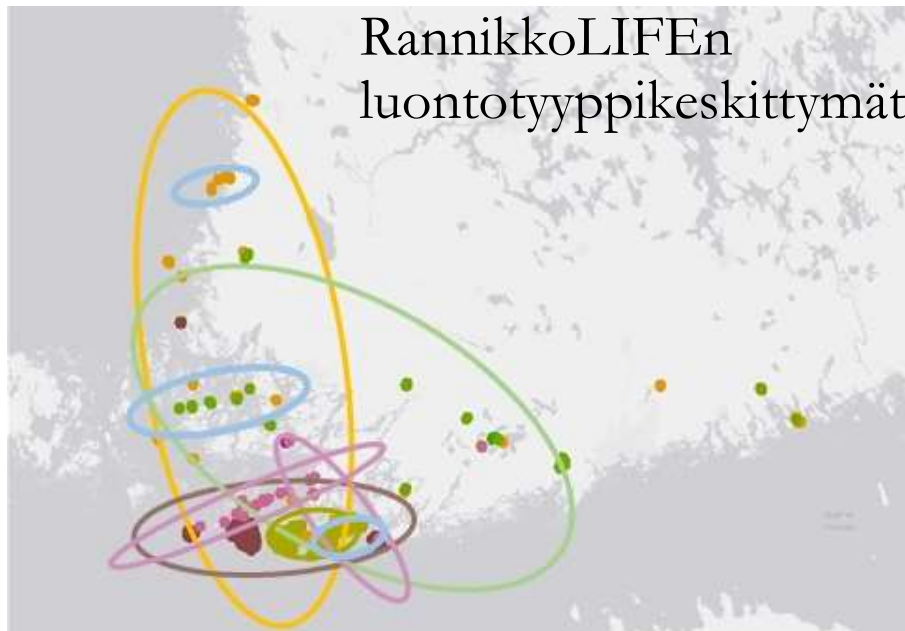
Miten hoitoa priorisoidaan?

- Kohteita on runsaasti, joten kaikkien hoitaminen ei onnistu
- Pääsääntöisesti priorisoidaan uhanalaisimpia luontotyyppisiä ja uhanalaisimpia ja direktiivilajeja
- Inventointitietojen perusteella arvioidaan missä hoito on tärkeintä ja kustannustehokkainta, suunnittelua toteutetaan kolmella tasolla
 - Aluetaso - luontotyyppikeskittymät, yhteys muille alueille (esim kalkkikalliokohteet, nummien ja kotojen kannalta arvokkaat mereiset Salpausselät)
 - Paikallistaso - lähialue (esim. Örö ja lähisaaret)
 - Kohdetaso – lajistollinen monimuotoisuus

Aluetaso

- Lounaan kohteilla uhanalaisten lajien määrä on usein korkea: huippukohteilla hoidetaan kymmeniä, jopa satoja uhanalaisia lajeja ja habitaatteja ”yhdellä iskulla”, tämä isku on tosin yleensä hyvinkin monisyinen
- Johtuen saariston saaristo-luonteesta ☺, aluetaso on äärimmäisen tärkeä
 - Pyrimme luomaan kaikille luontotyypeille riittävän pinta-alan ja elinkelpoisen verkoston
- Usein samalla kohteella (tai sen lähiympäristössä) monia arvokkaita lajistoryhmiä:
 - Aluetasolla huolehditaan että elinympäristöverkostosta löytyy riittävästi pinta-alaa kaikille luontotyypeille ja että alueen uhanalaisimmalle lajistolle on riittävästi resursseja
 - Suurilla kohteilla voidaan ylläpitää montaa luontotyyppiryhmää (ja lajiryhmää) samalla alueella (esim. jalopuumetsä & pb, luonnonmetsä & paahdeympäristö)
 - Pienimmillä kohteilla usein ”joko – tai” tilanne, priorisoidaan uhanalaisimpia lajeja ja rakennepiirteitä, aluetason verkosto kuitenkin huomioiden

RannikkoLIFEn luontotyyppikeskittymät

Maija Mussaari/rannikon Luontopalvelut

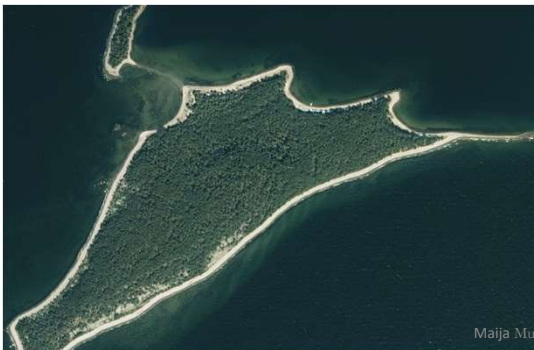
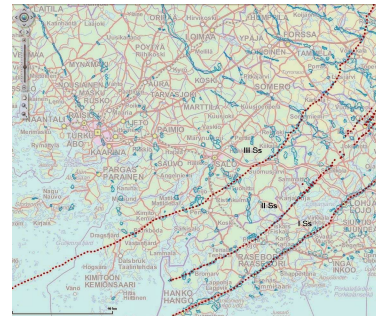
”Paikallis-tai seututaso” eli luontotyyppikokonaisuudet

Esimerkkinä harjusaarten ketojen verkosto

Maija Mussaari/rannikon Luontopalvelut

Harjusaaret

- Luontainen ketju - Jurmo, Örö, Sandö etc -> hiekkarantoja, nummia, kuivia niittyjä, väljiä mäntymetsiä
- Paahdeluontotyyppiä
- Tuli, raivaus, laidunnus, mekaaninen muokkaus, vieraslajien poisto

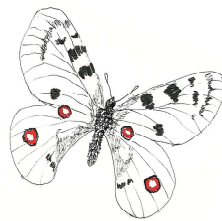
Maija Mussaari/rannikon Luontopalvelut

J. Ruola

Vaihdellaan hoitomenetelmiä kohteilla ja kohteiden sisällä

- Yhdellä menetelmällä voidaan vaikuttaa moniin haluttuihin rakennepiirteisiin ja resursseihin:
 - esim. kulotus tuottaa eriasteisesti palanutta orgaanista ainetta, paahteisuutta, kivennäismaapaljastumia, vähentää rehevöitymistä (typpi taivaalle), nostaa pH:ta vuosikymmeniksi jne.
- Monella menetelmällä voidaan vaikuttaa yhteen luontotyyppiin – esim. luonnon tapaan yhdistelmä monia häiriötekijöitä, jotka täydentävät toisiaan
 - esim. nummen luonnonhoito: nuorten puiden ja katajien raivaus + laidunnus + toistuvat kulot (+ niiden mukaan lisääntyvä tuulisuus & paahteisuus)
 - Sama vaikutus voi syntyä monen eri tekijän tuloksena: esim. paahteisuus: kulot, laiduneläinten kulutus, merenrantavoimat, tuulierosio jne.

Verkostoa tukee:

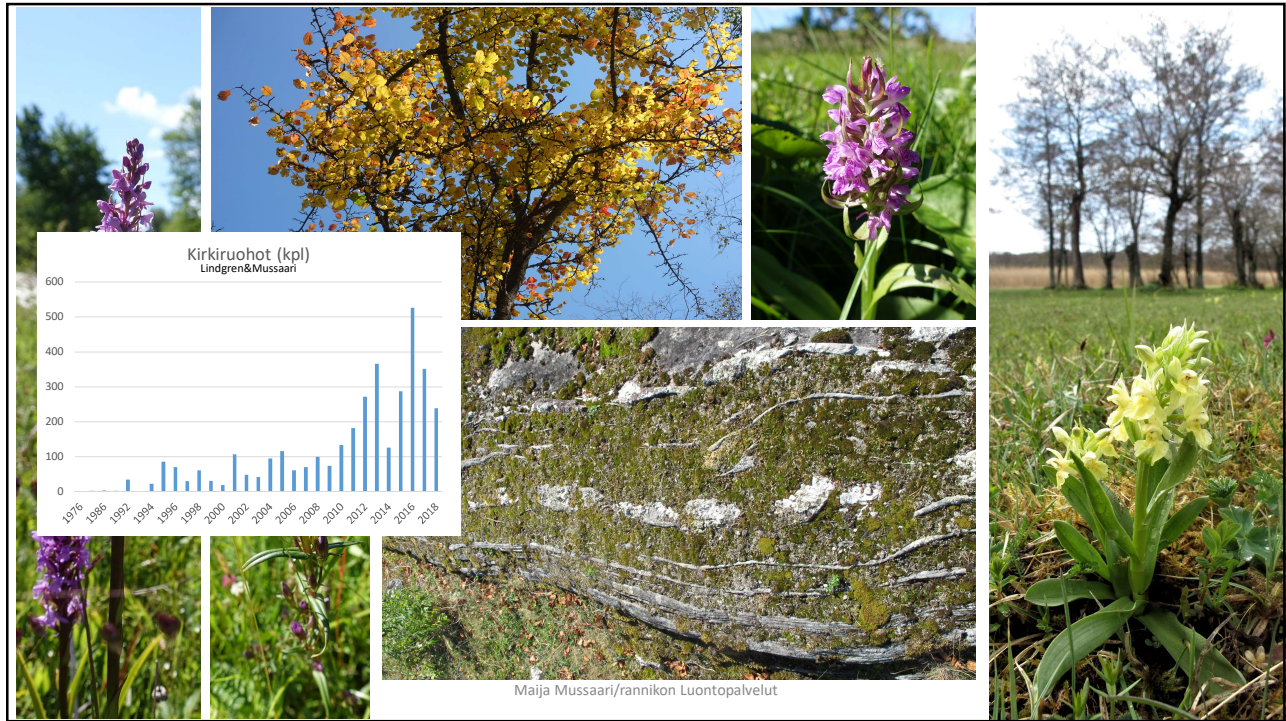
- Ulkosaariston pienten saarten avointen saarten Itämeren luontaiset niittyrannat sekä heinänummet
- Tuli, raivaus, vieraslajien poisto

Maija Mussaari/rannikon Luontopalvelut

Kohdetaso

Maija Mussaari/rannikon Luontopalvelut

- Koska mahdollisuus on, pyritään suuriin monipuolisiin kokonaisuuksiin kohteella tai kohderyppäällä
- Mosaiikkimaisesti monia erilaisia luontotyyppisiä
- Mosaiikkimaisesti monia erilaisia hoitointensiteettejä
- Ilmastonmuutoksen vaikutuksiin on lähdetty varautumaan
 - Tällaiset suuret kokonaisuudet ovat erityisen tärkeitä ilmastonmuutoksen vaikutusten vahvistuessa
 - Laajempi luontotyyppivalikoima, spektri eri kosteustasoja
- Esimerkkinä Jungfruskär

Maija Mussaari/rannikon Luontopalvelut

Maija Mussaari/rannikon Luontopalvelut

Hoitotyö-monipuoliset menetelmät

- Hoidon suunnittelu ja ohjeistus suojelubiologin vastuulla
- Laidunnus karjanomistajan vastuulla
- Metsähallituksen työmiehet pitävät käytännön kokonaisuutta kasassa
- Lehdesniittyjen hoito Metsähallituksen vastuulla, uhanalaisräätälöinti suojelubiologin vastuulla
 - Niittourakka vie työmiehiltä heinäkuun
 - Varsinais-Suomen luonnonsuojelupiirin vapaaehtoisilla suuri rooli
- Tänä vuonna saarella myös vankityövoimaa
- Myös nopeita muutoksia hoitointensiteettiin
- Rahoitus Ympäristösopimus+MH+hankkeet

Maija Mussaari/rannikon Luontopalvelut

- Laadukas toiminta on merkittävästi vaikeutunut Metsähallituksen rahoitusongelmien myötä
 - Ilmastonmuutos jännittää
 - Hyvää tasoa ei ole viime vuosina pystytty ylläpitämään
 - Alamäki taittuu?????

Maija Mussaari/rannikon Luontopalvelut

Maija Mussaari/rannikon Luontopalvelut